

KHÓ KHĂN TÂM LÝ CỦA GIÁO VIÊN TIỂU HỌC TỈNH ĐẮK LẮK TRONG VIỆC ĐÁNH GIÁ HỌC SINH THEO NHẬN XÉT

PGS.TS. LÊ MINH NGUYỆT - NGUYỄN QUANG HÀO

Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

1. Đặt vấn đề

Theo Thông tư 30/2014/TT-BGDĐT, đánh giá (ĐG) học sinh (HS) tiểu học bằng hình thức nhận xét là vấn đề được quan tâm. Về phía nhà trường, giáo viên (GV) và phụ huynh có nhiều thuận lợi trong việc ĐG tiến bộ của HS. Việc ĐG bằng điểm số đã quen thuộc, thấm sâu vào nhận thức, thái độ và hành động của cán bộ quản lý nhà trường, GV, phụ huynh và xã hội. Vì vậy, khi chuyển sang ĐG theo nhận xét, GV gặp khó khăn dẫn đến tình trạng GV quá tải trong việc nhận xét, nhận xét thiếu trách nhiệm, gây chán nản với công tác chủ nhiệm,...

Vì vậy, việc phát hiện khó khăn tâm lý và tìm ra nguyên nhân để đề xuất các giải pháp khắc phục cho GV tiểu học nói chung, GV tiểu học huyện M'Drăk tỉnh Đắk Lắk nói riêng trong việc ĐG HS bằng nhận xét là việc làm cần thiết. Nghiên cứu này góp phần giải quyết vấn đề khó khăn tâm lý và đề xuất các biện pháp hỗ trợ GV thích ứng với cách ĐG mới.

2. Khó khăn tâm lý của GV tiểu học tỉnh Đắk Lắk trong việc ĐG HS theo nhận xét

Để đánh giá thực trạng một số khó khăn tâm lý của GV tiểu học, chúng tôi phỏng vấn 72 GV ở ba trường tiểu học Nguyễn Văn Trỗi, Kim Đồng và Chu Văn An tại huyện M'Drăk tỉnh Đắk Lắk trong việc chuyển từ ĐG bằng điểm số sang ĐG bằng nhận xét. Các phương pháp được sử dụng trong nghiên cứu là: Nghiên cứu tài liệu; điều tra bằng bảng hỏi; phỏng vấn sâu; quan sát; xử lý số liệu bằng phần mềm SPSS.

2.1. Khó khăn tâm lý của GV tiểu học trong ĐG HS theo nhận xét

2.1.1. Khó khăn của GV tiểu học trong hiểu mục tiêu, nội dung và cách ĐG theo nhận xét

Các GV tiểu học đều gặp khó khăn trong nhận thức về hoạt động ĐG theo nhận xét nhưng mức độ khó khăn không lớn. Điểm trung bình chung về khó khăn trong nhận thức đạt 2,76/5 điểm (ở mức trung bình). Trong đó, GV gặp khó khăn về hiểu nguyên tắc ĐG (điểm trung bình 3,11/5, 62,5% số GV ở mức tương đối khó và khó). Hiểu về mục đích đánh giá có trung bình cộng là 2,9/5 điểm; trong đó 16/72 GV chọn mức độ "Dễ" (chiếm 22,2%), 10/72 GV chọn mức độ "Bình thường" (chiếm 13,9%), 11/72 GV chọn mức độ "Tương đối khó" (chiếm 15,3%) và 35/72 GV chọn mức độ "Khó" (chiếm 48,6%), không có GV chọn mức độ "Rất khó".

Trong số các yếu tố liên quan tới ĐG bằng nhận xét, hiểu biết về cách thức nhận xét, sử dụng kết quả nhận xét và nhận thức về nội dung nhận xét được GV cho rằng ít gặp khó khăn hơn so với các yếu tố khác (điểm

trung bình 2,56/5 điểm, hơn 40% số GV chọn mức tương đối khó và khó). Đối với GV tiểu học được khảo sát, đây không phải là vấn đề khó khăn nhất (xem Bảng 1).

Bảng 1: Đánh giá chung khó khăn trong hiểu mục tiêu, nội dung và cách ĐG HS theo nhận xét của GV tiểu học

STT	CÁC NỘI DUNG	ĐTB	Tỉ lệ % mức độ khó khăn				
			Rất khó	Khó	Tương đối khó	Bình thường	Dễ
1	Mục đích ĐG	2,9	0	48,6	15,3	13,9	22,2
2	Nguyên tắc ĐG	3,11	0	48,6	13,9	37,5	0
3	Nội dung cần ĐG	2,63	0	19,4	30,6	43,1	6,9
4	Cách thức ĐG	2,56	0	22,2	22,2	44,4	11,1
5	Cách sử dụng kết quả ĐG	2,58	0	20,8	22,2	51,4	5,6
6	Trách nhiệm của GV trong việc ĐG HS bằng nhận xét	2,76	0	22,2	45,8	18,1	13,9
7	Cách thức tổ chức thực hiện của trường	2,79	0	23,6	44,4	19,4	12,6
	Trung bình	2,76	0	29,3	27,8	32,6	10,3

2.1.2. ĐG của GV tiểu học về khó khăn trong trạng thái tâm lý, thói quen của GV tiểu học trong đánh giá theo nhận xét

Bảng 2: ĐG của GV tiểu học về trạng thái tâm lý, thói quen của GV tiểu học trong ĐG theo nhận xét

STT	Trạng thái tâm lý, thói quen	ĐTB	Tỉ lệ %				
			Rất khó	Khó	Tương đối khó	Bình thường	Dễ
1	Tâm thế sẵn sàng thay đổi cách ĐG	2,51	0	16,7	41,6	18,1	23,6
2	Tin tưởng hiệu quả của cách ĐG mới	2,60	1,4	16,7	37,5	29,2	15,2
3	Cách ĐG quá mới, GV chưa chuẩn bị những điều kiện cần thiết	2,58	0	25	27,8	27,8	19,4
4	Cảm thấy nội dung ĐG chưa hợp lý	2,32	0	15,3	31,9	22,2	30,6
5	Cách ĐG mới phức tạp, tốn nhiều thời gian, khó thực hiện	2,0	0	8,4	25	34,7	31,9

6	Tâm lý ngại, sợ làm sai khi ĐG	2,26	0	19,4	16,7	34,7	29,2
7	Ngại thay đổi theo cách ĐG mới	2,71	0	25	27,8	40,3	6,9
Trung bình		2,4	0,2	15,9	29,7	29,6	22,2

Thái độ tiếp nhận cách ĐG mới, GV tiểu học tuy có gặp khó khăn nhưng mức độ thấp hơn so với nhận thức về ĐG theo nhận xét. Bằng chứng là điểm trung bình khó khăn về thái độ tiếp nhận chỉ là 2,4/5 (so với 2,76/5). Tâm lý ngại thay đổi theo cách ĐG mới (2,71 điểm) và tin tưởng hiệu quả của cách ĐG mới (2,60 điểm) là hai khó khăn điển hình về thái độ tiếp nhận cách ĐG mới của GV.

Cách ĐG mới thường phức tạp, tốn nhiều thời gian, khó thực hiện nhưng kết quả khảo sát cho thấy đây không phải là khó khăn tâm lý của GV. Điểm trung bình của khó khăn này ở mức thấp nhất (2,0/5 điểm) chứng tỏ GV tiểu học không ngại về thời gian, nội dung, phương pháp nhận xét và tính phức tạp của nó mà chủ yếu do tâm lý ngại thay đổi, không thực sự tin tưởng vào hiệu quả của cách ĐG này (xem Bảng 2).

2.1.3. Thực trạng khó khăn khi thực hiện kỹ năng ĐG HS bằng nhận xét của GV tiểu học (xem Bảng 3)

Bảng 3: ĐG về khó khăn khi thực hiện kỹ năng ĐG HS bằng nhận xét của GV tiểu học

STT	NỘI DUNG	ĐTB	Tỉ lệ %				
			Rất khó	Khó	Tương đối khó	Bình thường	Dễ
1	Thói quen ĐG theo cách cũ sâu sắc, khó chuyển sang cách mới	2,46	0	27,8	11,1	40,3	20,8
2	Cách ĐG theo nhận xét như thế nào cho chuẩn	2,99	0	43,1	26,4	16,7	13,8
3	Xác định đúng nội dung ĐG theo quy định	2,81	0	18,1	50	26,4	5,5
4	Sử dụng từ ngữ và phi ngôn ngữ để diễn tả nội dung ĐG	2,10	0	6,9	22,2	44,5	26,4
5	Thu thập thông tin từ GV, phụ huynh, bạn bè của HS để có cơ sở ĐG	2,14	0	8,3	15,3	58,3	18,1
6	Nhiều nội dung cần ĐG, dẫn đến quá tải đối với GV	2,07	0	15,3	19,4	22,2	43,1
7	Thông báo, trao đổi với HS khi ĐG	2,74	4,2	13,8	43,1	29,2	9,7
Trung bình		2,5	0,6	19,0	26,8	33,9	19,7

Kết quả khảo sát trong bảng 3 cho thấy, các GV tiểu học được khảo sát gặp khó khăn về kỹ năng ĐG HS theo nhận xét với mức độ khó khăn ở mức trung bình (2,5/5 điểm). Vấn đề cách ĐG theo nhận xét như thế nào cho chuẩn được coi là khó khăn nhất (2,99 điểm). Tiếp đến là xác định đúng nội dung ĐG theo quy định với điểm trung bình là 2,81. Việc thông báo, trao đổi với HS khi ĐG được coi là một khó khăn đối với GV tiểu học (2,71/5 điểm).

2.1.4. Kết quả ĐG HS theo nhận xét của học kì 1 năm học 2014 – 2015

Qua học kì 1 năm học 2014 – 2015 áp dụng hình thức ĐG HS theo nhận xét, GV đã có những cảm nhận nhất định về mức độ đạt được so với yêu cầu của Thông tư 30/2014 BGD&ĐT. Kết quả thu được như sau (xem Bảng 3):

Bảng 4: Kết quả ĐG HS theo nhận xét học kì 1 năm học 2014 – 2015 theo yêu cầu của Thông tư 30/2014/TT-BGD&ĐT

STT	NỘI DUNG	ĐẠT		CHƯA ĐẠT	
		SL	%	SL	%
1	Đạt được mục tiêu của Thông tư 30/2014 của Bộ GD&ĐT	23	31,9	49	68,1
2	Sát với thực tế học tập và tu dưỡng của HS	15	20,8	57	79,2
3	Tác dụng động viên tốt tới sự tiến bộ và phát triển phẩm chất và năng lực của HS	34	47,2	38	52,8
4	Hạn chế được hiện tượng hình thức, bệnh thành tích trong ĐG và dạy học	40	55,6	32	44,4
5	Nâng cao trách nhiệm của GV trong dạy học và ĐG HS	25	34,7	47	65,3
6	Nâng cao năng lực nghiệp vụ ĐG cho GV	30	41,7	42	58,3
7	Tăng cường sự phối hợp giữa GV với phụ huynh và HS	11	15,3	61	84,7

Qua việc áp dụng hình thức ĐG HS theo nhận xét, về cơ bản chưa đáp ứng được yêu cầu của Thông tư 30/2014. Duy nhất tiêu chí hạn chế được hiện tượng hình thức, bệnh thành tích trong ĐG và dạy học được 55,6% số GV cho rằng cách ĐG mới khắc phục được hiện tượng này. Khoảng 47% số GV cho rằng cách ĐG mới có tác dụng động viên tốt tới sự tiến bộ và phát triển phẩm chất và năng lực của HS. Các tiêu chí còn lại đều có tỉ lệ thấp số GV cho rằng cách ĐG mới đáp ứng yêu cầu theo Thông tư 30. Trong đó, có những tiêu chí có rất ít GV đánh giá theo chiều hướng khả quan như việc ĐG theo nhận xét sát với thực tế học tập và tu dưỡng của HS hay cách ĐG mới chưa đáp ứng yêu cầu việc tăng cường sự phối hợp giữa GV với phụ huynh và HS. Các tiêu chí khác như đạt được mục tiêu của Thông tư 30/2014 của Bộ GD & ĐT hay nâng cao trách nhiệm của GV trong dạy học và ĐG HS được ít GV khẳng định cách ĐG mới đáp ứng được các yêu cầu này.

2.1.5. Thời gian cho việc ĐG HS của GV tiểu học một ngày
Kết quả ĐG xem lượng thời gian mỗi ngày của GV tiểu học dành cho việc ĐG HS (xem Bảng 5).

Bảng 5: Thời gian cho việc ĐG HS của GV tiểu học mỗi ngày

STT	THỜI GIAN	SỐ LƯỢNG	PHẦN TRĂM (%)
1	Khoảng 30 phút	19	26,3
2	Khoảng 60 phút	30	41,7
3	Khoảng 120 phút	20	27,8
4	Từ 180 phút trở lên	3	4,2
	Tổng	72	100

Qua số liệu ở bảng 5 cho thấy, GV tiểu học tại địa bàn huyện M'Đrăk phần lớn dành khoảng 60 phút/ngày cho việc đánh giá HS. Cụ thể có 30/72 GV lựa chọn "Khoảng 60 phút" chiếm 41,7%; 20/72 GV chọn "Khoảng 120 phút" chiếm 27,8%; 19/72 GV chọn "Khoảng 30 phút" chiếm 26,3% và 3/72 GV chọn khoảng thời gian "Từ 180 phút trở lên" chiếm 4,2%. Với thời gian dành khoảng 60 phút hay 30 phút của GV tiểu học dành cho việc ĐG HS là khá ít so với khối lượng và yêu cầu của việc nhận xét HS.

2.2. Các yếu tố ảnh hưởng đến khó khăn tâm lý trong việc ĐG HS bằng nhận xét của GV tiểu học

Bảng 6: Nguyên nhân gây ra những khó khăn tâm lý trong việc ĐG HS theo nhận xét của GV tiểu học

STT	Các yếu tố	LỰA CHỌN			
		Chọn		Không chọn	
		SL	%	SL	%
1	Do chưa tập huấn rõ ràng hoặc có thì cũng chưa cụ thể đi vào cách thức thực hiện	26	36,1	46	63,9
2	Do tâm lý của GV ngại đổi mới	39	54,2	33	45,8
3	Do tinh thần trách nhiệm của GV	10	13,9	62	86,1
4	Do năng lực chuyên môn của GV	3	4,2	69	95,8
5	Do thiếu kĩ năng ĐG HS	3	4,2	69	95,8
6	Do chịu áp lực từ nhiều phía của ngành, xã hội	45	62,5	27	37,5
7	Do khối lượng công việc quá lớn	50	69,4	22	30,6
8	Do thiếu sách, tài liệu tham khảo	30	41,7	42	58,3
9	Do khả năng thích ứng với thay đổi của cá nhân không cao	14	19,4	58	80,6
10	Do cơ sở vật chất, phương tiện phục vụ thiếu	19	26,4	53	73,6
11	Do tổ chức, chỉ đạo của nhà trường và cấp trên	13	18,1	59	81,9
12	Do sự hợp tác của phụ huynh	30	41,7	42	58,3

GV tiểu học trên địa bàn huyện M'Đrăk gặp khó khăn về nhận thức, thái độ và kĩ năng trong việc ĐG HS theo nhận xét. Nguyên nhân dẫn đến thực trạng khó khăn của GV được thể hiện trong bảng 6:

Theo các GV được khảo sát, khối lượng công việc quá lớn là yếu tố ảnh hưởng lớn nhất dẫn đến khó khăn (69,4%). Yếu tố ảnh hưởng thứ hai là GV chịu áp lực từ nhiều phía của ngành và xã hội trong việc chuyển đổi từ ĐG bằng điểm sang nhận xét (62,5%). Về phương diện chủ quan, tâm lý ngại đổi mới của GV là yếu tố tác động mạnh, gây khó khăn khi chuyển sang ĐG HS bằng nhận xét (54,2%). Các yếu tố còn lại tuy có ảnh hưởng nhưng với mức độ không cao.

3. Kết luận

Hầu hết các GV tiểu học được khảo sát trên địa bàn huyện M'Đrăk đều gặp phải những khó khăn tâm lý về hiểu mục tiêu, nội dung và cách thức ĐG bằng nhận xét, về trạng thái tâm lý, thói quen trong hoạt động ĐG và khi thực hiện kĩ năng ĐG bằng nhận xét với mức độ khá cao. Có nhiều lí do dẫn đến những khó khăn tâm lý của GV trong hoạt động ĐG theo nhận xét. Lí do được nhiều GV chọn nhất là khối lượng công việc quá lớn và việc họ phải chịu áp lực từ nhiều phía của ngành cũng như của xã hội.

Các GV tiểu học ĐG kết quả của việc áp dụng Thông tư 30/2014 của Bộ GD&ĐT về việc Thay đổi hình thức ĐG HS tiểu học bằng cho điểm sang hình thức ĐG theo nhận xét là chưa cao. Kết quả của sự phối hợp giữa GV với phụ huynh và HS được ĐG là có kết quả thấp nhất. Bên cạnh đó, một số kết quả được ĐG đạt là hạn chế được hiện tượng hình thức, bệnh thành tích trong ĐG, dạy học có tác dụng động viên tới sự tiến bộ, phát triển phẩm chất và năng lực của HS.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Vũ Ngọc Đình, (1995), *Từ điển Pháp - Việt*, NXB Thế giới, Hà Nội.
- [2]. Vũ Dũng, (2012), *Từ điển Thuật ngữ Tâm lí học*, NXB Từ điển Bách khoa, Hà Nội.
- [3]. Vũ Cao Đàm, (2005), *Phương pháp luận nghiên cứu khoa học*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [4]. Vũ Ngọc Hà, (2009), *Thực trạng khó khăn tâm lí của HS đầu lớp 1 qua ĐG của HS, GV và phụ huynh*, Viện Tâm lí học, Báo cáo hội nghị khoa học quốc tế.
- [5]. Phạm Minh Hạc, (2001), *Tuyển tập Tâm lí học*, NXB Giáo dục, Hà Nội.

SUMMARY

Through survey, primary teachers in M'Đrăk district - Đak Lak province had psychological difficulties in understanding objectives, contents, evaluation in form of comment, psychological status and habit in evaluation activity, carrying out this evaluation skill at high level. Reasons for this difficulty were big workload and pressure from other sides.

Keywords: Psychology; teacher; primary; students' evaluation in form of comments.